

2) Roślina ta znosi nawet bardzo trudne warunki ekologiczne, można zatem wprowadzać ją do różnych biocenoz, a przede wszystkim leśnych.

3) Przy wtórnym wprowadzeniu cisa należy liczyć się z ewentualnością zgryzania go przez płową zwierzynę, co wymaga odpowiednich zabiegów ochronnych, zwłaszcza w młodym wieku.

Zygmunt Denisiuk, Jerzy Dziewolski

Piśmiennictwo

Dziewolski J. 1974 *Lasy Pienińskiego Parku Narodowego*. Chrońmy Przyr. 6: 22—29.

Dziewolski J. 1980 *Zmiana struktury i wielkości zasobów lasu w rezerwacie ścisłym w masywie Trzech Koron w Pieninach w okresie 1939—1972*. Ochr. Przyr. 43: 129—156.

Fabijanowski J. 1957 *Kształtowanie krajobrazu w okolicy Szczawnicy*. Ochr. Przyr. 24: 65—156.

Fabijanowski J. 1692 *Lasy zlewni Białej Wody i ogólne wytyczne ich zagospodarowania*. Roczn. Nauk. Roln. D, 96: 113—148.

Grodzińska K., Jasiewicz A., Pancer-Kotejowa E., Zarzycki K. 1981 *Mapa zbiorowisk roślinnych Pienińskiego Parku Narodowego*. PPWK Warszawa—Wrocław.

Medwecka-Kornaś A., Denisiuk Z., Dziewolski J. 1978 *Potential natural vegetation of the region between Cracow and the High Tatra Mts. W: Guide to the Polish International Excursion 1978*. Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Ser. Biol. 11: 315—318.

Pancer-Kotejowa E. 1973 *Zbiorowiska leśne Pienińskiego Parku Narodowego*. Fragm. flor. et geobot. 2: 197—258.

Stanowisko pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris* w Kotlinie Oświęcimskiej

Pióropusznik strusi *Matteucia struthiopteris* jest jedną z najrzadszych paproci w naszej florze i objęty jest ochroną gatunkową. Posiada wyjątkowe walory estetyczne, głównie dzięki liściom asymilacyjnym, często ponad 1,5 m długości, tworzącym lej, wewnątrz którego wyrastają krótsze, około 50 cm długości, ciemnobrunatne liście zarodnionośne (ryc. 1). Z kłacza wyrastają podziemne rozłogi; stąd zazwyczaj gromadne występowanie omawianej paproci.

Pióropusznik strusi występuje na terenie naszego kraju wzdłuż całego brzegu Karpat, w Sudetach, Górach Świętokrzyskich i Bieszczadach. Związany jest głównie z zaroślami olszyny karpackiej *Alnetum*

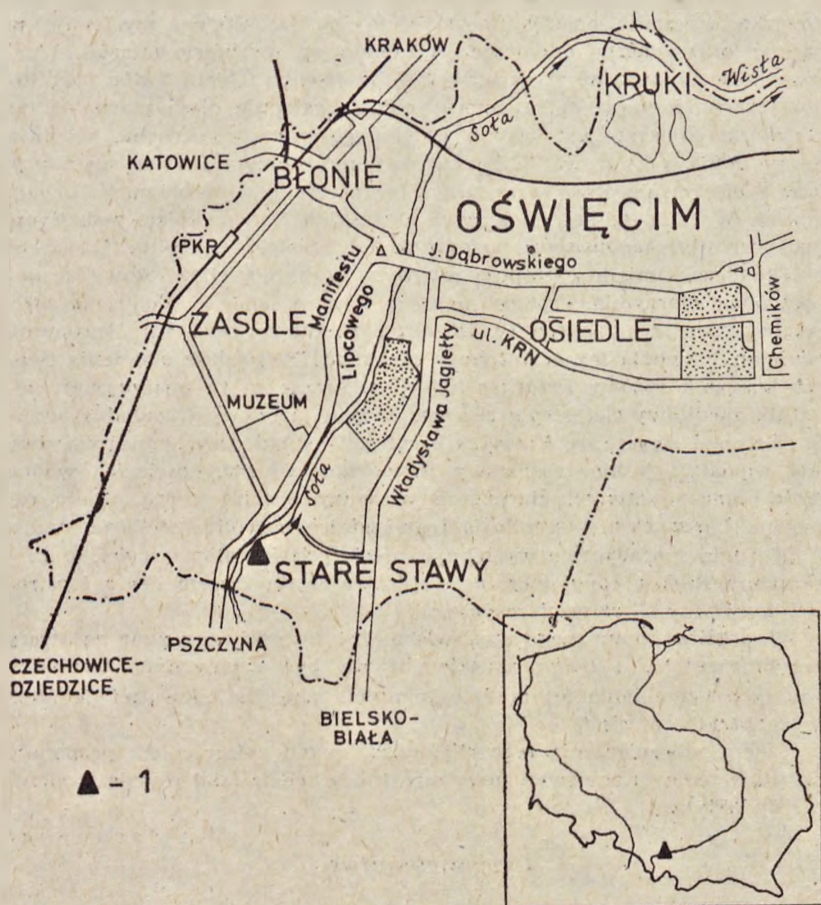

Ryc. 1. Pióropusznik strusi *Matteucia struthiopteris*. — A specimen of the ostrich fern. Fot. J. Zarnowiec

incanae, dla której jest jednym z gatunków charakterystycznych (Medwecka-Kornaś 1972). W Polsce niżowej rośnie w rozproszonych stanowiskach nad brzegami rzek w wilgotnych zaroślach i na łąkach (Dolny Śląsk, Opatowskie, Kieleckie, Puszcza Borecka i Augustowska, Rzeszowskie, Roztocze, Puszcza Romincka, okolice Warszawy, na Woli-

nie, koło Wadowic i na Pogórze Cieszyńskim). Na niżu pióropusznik strusiego osiąga północną granicę zasięgu.

Nowe, naturalne stanowisko pióropusznika strusiego jest jak dotąd jedyne w okolicach Oświęcimia. Najbliższe od tego miejsca znajdują się w Ochabach (Ludera 1969) i w południowej części zlewni Jeziora Goczałkowickiego nad rzeką Wisłą (Szarowski 1981). Stanowisko

Ryc. 2. Stanowisko pióropusznika strusiego na tle planu miasta Oświęcimia. 1 — opisywane stanowisko. — Locality of the ostrich fern on the background of the plan of the town of Oświęcim. 1 — the locality described

to znajduje się w południowej części Oświęcimia — w dzielnicy Stare Stawy — około 150 m na południowy zachód od ul. Kamieniec, w prawie naturalnym łągu wierzbowo-topolowym *Salici-Populetum*, na prawym brzegu Soły (ryc. 2). Łęg porasta glebę o charakterze mady z dużą domieszką żwiru, zawierającą w wierzchniej warstwie dobrze rozłożoną próchnicę. Występuje tu skupienie pióropusznika strusiego liczące 31 okazów. Z liczby tej tylko 6 osobników wytworzyło liście zarodnio-nośne (obserwacja z października 1981 roku). Na naturalność tego stanowiska wskazuje bogaty florystycznie łąg, w którym występuje ta paproć, oraz znaczne oddalenie od zabudowań (peryferie miasta). Warstwę koron budują wierzby: krucha *Salix fragilis* i biała *S. alba* oraz topola czarna *Populus nigra*. Sporadycznie występuje olsza czarna *Alnus glutinosa*. Podszyt jest bujny, tworzą go wierzby: krucha, wiciowa *S. viminalis*, purpurowa *S. purpurea*, dereń świdwa *Cornus sanguinea*, oraz sporadycznie olsza szara *Alnus incana* i kalina koralowa *Viburnum opulus*. W runie panują: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria* i niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*. Obficie występują również: jeżyna popielica *Rubus caesius*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, kozłek lekarski *Valeriana officinalis*, czosnaczek pospolity *Alliaria officinalis*, perz psi *Agropyron caninum* i trybula leśna *Antriscus silvestris*. Dosyć duże skupienia tworzy lepiężnik różowy *Petasites hybridus*. Liczne są tu pnącza jak: kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, wyzpin jagodowy *Cucubalus baccifer* i chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*. W skład przyziemnej warstwy ziół wchodzi: jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*, kościenica wodna *Malachium aquaticum*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, tojeść rozestana *Lysimachia nummularia* i gwiazdnica pospolita *Stellaria media*.

W runie sporadycznie występują: niecierpek *Impatiens roylei*, szczaw skupiony *Rumex conglomeratus*, listera jajowata *Listera ovata* i ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum*.

W pobliżu omawianego stanowiska jest pozyskiwany żwir ze strefy przybrzeżnej Soły, czego skutkiem może być zachwianie stosunków wodnych i zanikanie tej rzadkiej paproci, jaką jest niewątpliwie *Matteucia struthiopteris*.

Celem zabezpieczenia tego stanowiska przed zniszczeniem proponuje się utworzenie tu rezerwatu przyrody, który będzie miał również znaczenie dydaktyczne.

Jan Żarnowiec

PISMIENNICTWO

Ludera F. 1969 *Chronione gatunki roślin*. W: *Piękno polskiej ziemi — ochrona przyrody w woj. katowickim*. Wyd. Art. i Graf. Katowice.

Medwecka-Kornaś A. 1972 *Zespoły leśne i zaroślowe*. W pra-

cy zbiorowej pod red. W. Szafera i K. Zarzyckiego: *Szata roślinna Polski*, t. 1.

Szarowski L. 1981 *Uwagi o rozmieszczeniu pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris* na obszarze Pogórza Cieszyńskiego*. *Chrońmy Przyr. R.* XXXVII, 3: 64—70.

Flagowiec olbrzymi *Meripilus giganteus* na szczycie Wielkiej Czantorii w Beskidzie Śląskim

Beskid Śląski należy do najsłabiej zbadanych pod względem mikologicznym części polskich Karpat: informacje o grzybach tego regionu ograniczają się tylko do nielicznych wzmianek w literaturze. Mimo, że Beskid Śląski jest terenem intensywnej gospodarki leśnej i wielkiej penetracji ludzkiej w formie indywidualnej i zorganizowanej turystyki (zwłaszcza z pobliskich: Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i Rybnickiego Okręgu Węglowego oraz miast — Bielska-Białej i Cieszyna) zachowały się tu jeszcze w niektórych miejscach fragmenty lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego. Dokładne badania nad mikroflorą tego regionu przyniosą z pewnością wiele interesujących odkryć.

Flagowiec olbrzymi *Meripilus giganteus* jest jednym z rzadziej spotykanych w Polsce gatunków grzybów, a szczególnie interesującym ze względu na to, że niekiedy jego owocniki osiągają imponujące rozmiary i ciężar. W drugiej połowie lipca 1981 r. autor znalazł ten gatunek na Wielkiej Czantorii (995 m n.p.m.), na wysokości około 950 m n.p.m. Wielkie kapelusze grzyba wyrastały w dachówkowatych skupieniach tuż przy licznie uczęszczanym przez turystów szlaku czerwonym (na odcinku między stacją kolei linowej a szczytem) w stosunkowo niewielkiej odległości około 250 m (liniowo) od wierzchołka góry (ryc. 1). Owocniki flagowca tworzyły trzy skupienia, rozwijając się na pniaku i na leżącym odziomkowym fragmencie kłody buka, ukrytych w gąszczu malin porastających wielką porębę na stoku Wielkiej Czantorii. Mimo dużych rozmiarów kapelusze były trudno dostrzegalne, chociaż wyrastały w odległości od 1 do 2,5 m od ścieżki prowadzącej na szczyt góry.

Wytwarzanie owocników przez flagowca olbrzymiego już w trzeciej dekadzie lipca nie jest często notowane, bowiem grzyb ten pojawia się z reguły dopiero w sierpniu (obserwacje własne na Wyżynie Śląskiej, dane z literatury). Stanowisko flagowca olbrzymiego na Czantorii znajduje się jednak w miejscu ciepłym, widnym oraz wilgotnym, co mogło być w sumie przyczyną wczesnego pojawu owocników grzyba.

Znalezienie flagowca olbrzymiego tuż pod szczytem Czantorii jest interesujące z tego względu, że gatunek ten w ekosystemach naturalnych w Europie Środkowej i Zachodniej jest spotykany rzadko. Być może pierwotnie występował on właśnie w starych lasach bukowych